

ders als die eenige schoonheid hadden / sp egter vooz liefstailig konnen
gragt wozen / en de herten steelen.

Daar tanden sijn wel te samen geboegd / ook souden dezelve wit genoeg
zijn / indien sp andersing sozge genoeg daar vooz vzoegen ; maar be-
halben dat sp die verwaarlofen / zoo wozenze ook dooz de Suther en
Chocolade bedozven. Sp hebben soo wel als de mannen die quade
gewoonte / datse die met een tandstoker schoon maken / in hoedanigen
geselschap sp ook mogen wesen : Synde dit een van haar gewoonlyke
handgebaren. Men weet hier niet van deselbe / dooz luiden hun derg
verstaande / te laten schoon maken ; de sulke en zjn'er niet te binden ;
en als deselbe moeten uitgetrokken wozen / zoo doen het de Barbiers /
zoo goed en quaad als sp konnen.

Wie en soude sig niet verwonderen / wanneer hy een deel jonge Da-
mes sag / met groote Wyllen op de neus / die aan haar oocen vast wa-
ren gemaakt ; en dat terwylze niets berrigten / waar toe sp die van
noden hebben ? En egter is'er geen constanter waarheid als dese. Ja
daar sijn'er / die deselbe in geen tien jaren afleggen / als alleen wan-
neer sp te bedde gaan. Sp eeten en dzyinken'er mede / komen'er mede
in geselschappen / en men ziet'er dagelyks mannen en vzwouwen mee
over de straten gaan.

Misschien is H Ed. benieuwt / om te weten waar dit van daan
komt ? Ik antwoorde / dat het geschied om de Spaanse Grabitheit / of
statigheid / te onderhouden / en dat sp die niet opsetten / om dat spze
van noden hebben / maar alleen om dies te meer ontsag te verwekken.
Het Wyllen maken moet als van / gelijk H Ed. hier uit kan oordelen /
in Spanjen een seer goed ambagt zyn.

Daar gebeurde hier omtrent iets aardigs / het welke ik niet kan na-
laten / H Ed. mee te deelen. De Jacobynen hadden eenigen tyd ge-
leden / een Proces waar aan ten hoogsten gelegen lag / en vooz wel-
kers uitslag zy seer bekommerd waren. Maar een seker jong Pater
van haare Convent / had Bloedvzenden van grooten aansien / die de
zaak op zyn verzoek seer kragtig / tot voozdeel der Jacobynen / be-
hartigden. Den Prior had aan zyn zyde den Pater verzekerd / dat hy
alles van sijn erkentenis had te hopen / indien dit Proces dooz zyn toe-
doen gewonnen wierd. Dit nu eindelijk zynde geschied / liep den Pa-
ter, als van vzeugd opgetogen / al wat hy konde / om den Prior die
goede tydinge te bzyngen ; te gelijk overleggende / hoe hy een sekerre
gonst / na welke hy seer verlangde / van hem soude eiffchen. Den
Prior na den Pater omhels te hebben / sei met een statigen toon : Her-
mano, pongo las olajas, dat is / Broeder, set de Bril op. Deze toe-
latinge overlade dien goeden Pater met soo veel vzeugd en eere / dat hy
sig vooz zyn moeite zeer wel betaald agte / en derhalben ook niet meer
verfogte. Wat meer is / den Marquis van Astorgas / Onderkoning
van Napels zynde / liet eens zyn afbeeldsel van Marmer maken / tot
het halve lys toe / maar hy en vergat niet zyn schone Wyl sig op de neus
te laten setten.

Seldsaam
en won-
derbaar-
lyk ge-
bruik van
Brillen, in
Spanjen ?

Waar het
selve van
daan komt

Aardig ge-
val dien
aangaande
met een
Pater en
Prior der
Jacobynen

Als mede
van den
Marquis
d'Astor-
gas.

Het onderscheid der menschen, door het onderscheid der Brillen aangewesen.

Wat slag de Grandes van Spanjen hebben. Vreemde uitwerkinge van Venetiaanse Brillen, of Brandglazen.

Ik Seg met opzet van zijn schone Bijl: Want H Ed: geliefd te wesen / dat'er geen minder onderscheid tussen de Brillen / als tussen den rang der menschen is / of om beter te seggen / dat het onderscheid der menschen / dooz dat van de Brillen / word aangetoond. Want na ebenmatigheid dat iemand dooz het geluk word verheben / laat hy sig ook de glazen van zyn Brillen grooter maken. De Grandes van Spanjen dzagen die zoo groot als een hand / en dezelve werden Ocales genaamt / omse van andere te onderscheiden. Sy doen die agter de ooten vast maken / en leggenze niet eer af vooz dat sy haer kragen afnemen.

Dooz desen wierden de glazen daar toe uit Venetien ontboden / maar zeder den Marquis de la Cueva den aanslag / het Diermanschap / of Triumbirat genaamt / maakte / om datze met haer dzien waren / die het Arsenaal / of Tuighuis van Venetien / dooz Brandglazen wilden aansteken / om dooz dat middel den Koning van Spanjen meester van die schone en machtige Stad te maken: soo deden de Venetianen / om wraak oer dit misdyff te nemen / eens een groot getal Ocales maken / dewelke sy aan haren Ambassadeur tot Madzid sonden. Dese / wel wretende tot wat oogmerk hem die gezonden waren / beschonk daar mede alle de Heeren van het Hof / die daar dooz meenden blind te worden / zoo sterken licht gaven sy ; als zynde gemaakt van zeer wel bewerkte brandglaz n / besloten in een stoffe die soo ligt brandvatte / dat de minste stralen van de Sonne die aan brand staken. Het gebeurde dan op zekeren dag / dat den Raad vergaderd zynde / men vergeten had seker venster toe te sluiten / van het vertrek daar dese Heeren in waren / soodanig dat het Sonneligt vlak op deze Brillen viel; waar dooz dan in een oogenblik soodanigen vuur ontstond / dat eerst de wenkbrauwen / en daar na het hoofdhaer in volle blam raakten / en den schyik / die onder dese eerwaardige bergaderinge ontstond / niet te beschyben was. Egter kan ik my vooz dit laatste soo sterk niet maken / als wel vooz het geval der Jacobynen / en dat men dagelijks siet / dat luden van aansien in haer Carossen sitten / somtyds alleen / somtyds met anderen bergeselschap / die alle Brillen op de neus hebben; het welke / gelikh H Ed. kan gedenken / een wonderlyk spektakel geest.

Pragtig onthaal op het bezoek by een Spaanse Dame.

De Dame / waar van ik soo eben tegen H Ed. gesproken hebbe / verhaalde my / dat sy op zekeren tyd by een boorname Princesse op een Collation was geweest / daar het op de navolgende wyse toeging. Agtien van haer Staatjuftoutwen dzogen ieder een silvere Schotel gebuld met dzoge Confitur n; welke stuk vooz stuk in een berguld / en expres daar toe gesneden papier lagen; zynde in het eene een Pruim / en het ander een Abycoos / en soo bervolgens. En inderdaad dit was een seer sijnlyke en aangename saak / om dat men die op die manier ontfangen en mede dzagen kon / sonder sijn handen of saken in het minste buil te maken.

Onder dit gefelschap waren eenige oude Dames / welke na daarse sig als tot bersteng toe hadden vol gegeten / bys of ses neusdoeken boozden dag haalden / eppres ten desen einde mee genomen / die se alle met Confiruren bulden. En niet tegenstaande men dese dingen siet / soo laat men dog niet blyken / sers daar van te weeten : En men heeft de belesdheid / haar soo veel te laten na sig nemen als sy willen / ja men gaat / wanneer dit gedaan is / nog meer halen. Dese neusdoeken binden sy met koozdeties rondom haar Sacristainen / soo datze in die gestalte wel een pyobise haak gelijkenen / daar men het wildbzaad aan plag op te hangen.

Daar na / verbolgde onse Dziendinne / wierd de Chokolade aangeboden / staande ieder Porceleine kopje op een klein bozd van Aagaasteen / dat met goud was verclerd / en sulker in een dooz van deselbe stoffe. Daar was bestremde en gelijde Chokolade / andere weder warm / en andere met melk en spereu. Men nuttigd die met beschult / of met een klein broodje / dat soo droog is als of het gebzaden was / en dat alleen daar toe gemaakt wozd. Daar sijn Vrouwen die'er tot ses koppen na malkander van dzinken / en doen sulks twee ja dzienmaal op een dag : Inboegen dat men sig niet hoefd te verwonderen / dat sy soo mager en droog sijn : Want behalven dat de Chokolade seer verhetende is / soo sijn de spijzen die sy gebzulken zoo zeer gepeperd / en met andere verhetende sperepen / als Hagelen / Koelie / en diergelijke overladen / dat het niet mogelijk is / of sy moeten van binnen alle als verbyand sijn. Daar sijn're die haar werk maken van gesegelde aarde te eeten / eben als by ons de kinderen / en jonge meisjes / die kriet / houtskool / en diergelijke eeten ; maer alsoo dit een booznaem adstringerend / of samentrekkend middel is / soo krygen sy'er met der tyd verharde bulken / en andere sware verstoppingen van / die dan dooz miscolleurigheid / koozbozigheid / en andere ongemakken gebolgd woerden.

Men kan de Spaense Dames niet meer behagen / als met haer die Burcaros te geben / die sy Barcos noemen / sijnde een soozt van dzinkschalen : Ook leggen haar de Driegtvaders somtijds geen ander boete op / als dat sy die een dag of twee ontbeere moeten. Men schrijft de aerde / waer van deselbe gemaekt woerden / veel bysondere eigenschappen toe : als datse namentlijk geen vergif sou dulden / en velerhande siekten genesen. Egter drugd'er de Wijn gansch niet in / maar wel het water : En het schijnt dat het kookt als het daar binnen is / en dat het als oploopt en koelder wozd ; maer indien men het eenigen tijd daer in laet / soo versijgt het ten eenemaal / soo poreus en lugtig is dese aerde / die boven dat ook seer aengenaem van reuk is. Men moet bekennen dat'er geen plaats in de wereld is / daer koelder wozd gedzonken als hier ; hoetwelse sig daer toe niet als van sneeuw bedienen / seggende dat die meer verkoeld als het ijs. Ook is het hier de gewoonte / van booz het dzinken van de Chokolade / een kop koud water te nemen /

Eetende en slegen de gaiten.

Spijzen te overmatig gekruid in Spanjen.

Misbruik van Gezeldelde aarde te eten.

Barros, en Buccaros, wat het voor Vaten sijn. Uit wat stoffe die gemaekt worden, en desselfs bysondere eigenschappen.

304 Nieuwe Historische Reisbeschrijvinge van
nemen / alsoo men oorzield / dat deselve anders gezuikt onge-
fond is.

Op wat
wijse de
Fakkelen,
ofte het
ligt, in
grootte by
een kom-
sten word
binnen ge-
bragt.

Na het eindigen van de Collatie wierden'er een groot getal fakkelen
gebragt. Dooz af quam een oud / klein / en gys manneken / die
Gouverneur / of Bestierder van de Pagies was / hebbende een sware
goude keeten / en een penning / of Medaille aan den hals hangen. Des-
se leide sig in het midden van de Gallerie met sijn eene knie op de aarde /
seggende : Alabada sea el Sanctissimo Sacramento , dat is / Geloofst sy
het Heilige Sacrament ; waar op alle die tegenwoordig waren ant-
woorden : Het sy soo. Het welke H. E. gelleest aan te merken als een
plegtelijkheid die in gansch Spanjen gezuikelijch is. Synde dit oock
een maniere van groeten / waar vanse sig in haar ontmoetingen be-
dienen. Hier op volgden vier en twintigh Pagies / twee aan twee
gaande / die mede op haer eene knie nederbielden / en ieder twee groote
fakkels droegen / en wanneer se deselve op de tafels en arm handelaars
geplaatst hadden / soo vertrokkense op die eigenste wyse / en met deselve
plegtelijkheid / alse gekomen waren.

Belons,
een seker
soort van
Lampen.

Dit gedaen synde / toonden de Dames sekere eerbewijzinge an mal-
kander / by na met soodanigen toetwenschinge als men gewend is te
doen na het niesen. Nog waren in de Gallerie verscheide Belons , dat
een seker soort van Lampen is / die op een pylaactie van silber / dat
een seer bzeede voet heeft verheven staen : Hebbende die agt of twaelf
pijpen / somtijds oock wel minder / dooz welke de pitten gaen ; die aen
gesteken synde een groot licht geven. En om het selve nog grooter te
maken / is agter dese Lampe een schoone silbere plaat gehegt / daer
de stralen van het selve op afschitteren. Men sou gebentken / dat den
rook van soo veel Lampen verbeelen sou ; maer ik ver sekere H. E. van
het tegendeel : Komende het selve daer van daen / dat den Olie die in dese
Lampen gezuikt word / soo sulver is / als den besten olie die men in
Provence ober de Salad eet. H. E. kan uit dit staaltje sien / wat'er
van de onthalen der grooten in Spanjen is.

Schoonen
en over-
vloedigen
huisraad
in Spanjen.

Alle de Meubillen / en den Huisraad die men in Spanjen by fatsoen-
lijke luiden siet / sijn seer schoon en pragtig / maar op herre na so aer-
dig niet als wel in Dancryk / komende het selve daar van daen dat'er
die lebendige swier niet in gebonden word. Deselve bestaen booznament-
lyk uit Capyten / Cabinetten / Schilderpen / Spiegels / en Silber-
werk : hebbende onder anderen de Ouberkoningen van Napels / en
de Bestierders van Milanen / van tijd tot tijd seer schone Schilderijen
uit Itallen gebragt ; De Gouverneurs van de Nederlanden / vertwon-
derenswaardige Capyten ; De Vicetops van Sicilien en Sardaigne /
hofelyke Bozouurwerken en Beelden ; Die van de Indien diebare
Gestrenten / en overvloed van Goud en Silber vaertwerk : Invoegen
het ligtelijck te begrypen is / dat ieder van de hare op die wyse te huis ko-
mende / met de rijkdommen van so veel heerlyke Landschappen beladen /
uootsakelijck een groote meenigte van diergelijcke in Spanjen moet ge-
bonden worden.

Dese

Waar in
deselve be-
staat , en
waar van
daan soo
grooten
overvloed.

Deſe Meubelen worden verſcheidemalen in het jaar veranderd. Deſe winters ſijn de behangſels der Ledikanten van Fulp / met ſwar- te en goude galonnen geboord; maer deſe ſijn ſoo laag / en de balle- kens daarom ſoo lang / dat men in ſijn bedde als begraven ſchijnd te leggen. Als men daer binnen iſ / ſoo hangen de ſtanjes van het bo- ven balletie by na op de ſpyze / ſoodanig dat men niet anders als met moeite kan geſien worden. Deſe ſomers hebben ſy geen gozdynen / nog iets anders om haer bedden; het welke my ſeer miſlijk dunkt te ſijn. Somwtylen ehentwel hangen ſy daer gecouleurde gaesdoek om / ten einde de muggen haer niet ſouden verbrelen.

Den Winter byngd men ober in de boven vertrekken / ja ſy klim- men ſomtyds tot op de vierde verdiepinge / al na dat de koude groot of klein iſ; maer de Sommer vertrekken / waer van wy elders meer ge- ſproken hebben / ſijn alle gelijks de aerde. Deſe ſijn alle ſeer gemak- kelyk / en men ſiet'er kuffens van goud en ſilber Bycade / die op de bloer Tapijten worden gelegd. De Matten / die ter hoogte van een elle de muur bekleeden / ſijn behangen met Spiegelſ en Schilderpen. Op de Bloertapijten ſtaan verſeide Caſels en ſchoone Cabinetten / en van plaats tot plaats ſilbere potten met Orange en Jaſſemijnbomen. Door de venſters worden ſtroyen ſchutſels geſield / om'er den ſtarken Sonneſchijn buiten te houden / en tegen den avond gaet men in de Cui- nen wandelen.

Noch ſiet men in Spanjen een groote meenigte van verhemel- ſels / want ſonder de Pincen / Hertogen / en Grandes te noemen / ſoo hebben ook alle de Titulados, van welke hier een byp groot getal iſ / het voorregt van die mede te gebruiken. Hier van daan iſ het dat men ſomtyds dertig / en meer verhemelſels / in een huis ſiet / want indien'er dertig vertrekken in het ſelbe ſijn / 't welk hier niet ſeldſaems iſ / ſoo ſijn'er ook eben ſoo veel verhemelſels / om dat een ieder het ſy- ne heeft.

Alle luiden van aanſien worden hier van haer dienſtboden op de knien gebiend; maer wat ſegge ik van Luiden van aanſien? nademael deſe gewoonte hier ſoo verre iſ ingekropen / dat geen jonge van een elen- dige Schoelapper / ſijn meeſter een oude pantoffel aanbieden ſal / als op ſyn eene knie leggende.

Geen Land in de wereld / daer luiden van aenſien ſoo uitſtekende van Silberwerk boozien ſijn / als in Spanjen / ſynde den oberbloed daar van ſoo groot / dat het booz iemand die het niet geſien heeft nau- welijks iſ te geloven. Men weet hier van geen Tinnebaetwerk; wo- zende hier niet anders gebuikt / als dat van ſilber of aerde iſ. Ook ſijn de Caſelbozden hier by na ſoo ſwaer / als in Spanje de gemeene ſchotelſ / ſoo uitſtekende plomp word hier alles gemaakt. Men ver- ſekerde my / dat als onlangs den Hertog van Albuquerque was ober- leden / men ſes geheele weeken had doorgebragt / met het wegen en op ſchryven van ſyn goud en ſilberwerk / dagelijks twee uren / gedurende

Worden verſchei- demalen na het ſai- ſoen van het jaar verandert.

Als mede de huifen, en ver- trekken.

Hoe prag- tig idelſelve ſijn opge- ſchikt.

Groote meenigte van verhe- melſels in Spanjen en om wat reden.

Spanjaar- den wor- den van haar dienſtbo- den op de knien ge- diend, Nergens iſ grooter overvloed van ſilver als in Spanjen. Twee no- table voorbeel-

den daar
van.

al dien tijd / daer aen bestedende. Onder andere waren'er veertien honderd douzainen Tafelboorden / vyfhonderd groote schotelis / seiven honderd kleine / en alle het overige na proportie. Nog veertig Lad- ders van silver / om by sijn Buffet te klimmen / dat met trappen was gemaakt / eben als een Altaer / en in een groote Saal geplactst. Den Hertog van Alba / die sig niet rijk in silberschatte / had ses hon- derd douzainen Tafelboorden / en agthonderd Schotelen. Ondertus- sen is dit iets dat haer luden niet seer te stude komt / en dat van we- gen de matige maeltijden die sy doorgaens doen / uitgesonderd op Bru- losten / wanneer alles seer heerlijk is.

Waar van
dien groot-
ten over-
vloed?

Dezen overbloed van silverwerk ontstaat onder anderen hier uit / om dat het gemaakt uit Indien word gebragt / waer door het dan des Konings tollen niet behoefd te betalen ; maer hier tegen is waer / dat het niet veel beter is toegesteld / als de vier dubbelde Pistoletten / die op de te rugge reise in de Gallioenen geslagen worden.

Spanjaar-
den sijn
ongemeen-
ne slegte
huishou-
ders.

Maer by alle desen overbloed / is het quade huishouden der Grooten alhier een erbarmenswaardige zaak. Veel sijn'er / die noit in hare Staten (want soo noemens haer Landgoederen / Steden en Kastelen) willen gaan ; maer haar gansche leven tot Madrid verlijten : Latende alles aenkomen op haer Intendant / of Opsigter ; welke haer doet geloven / het gene hy vooz sich selben het dienstigste oordeeld te sijn : Sels herontwaardigen zy sich niet eens / om te vernemen of hy de waerheid daer aen segd / of niet ; oordeelende dit beneden haer satsorn- te sijn / om dat het in haer oog al te suinig en nauwkeurigh schijnd. En dikwils diend alle dien overdaed van silverwerk nergens anders toe / als om'er een duif / of een paer eyren mee op tafel te brengen.

En waar
het selve
van daan
komt, na-
mentlyk
uit groots.
En agte-
loosheid.

Egter en is haer gebrek van goede huishouders te sijn / hier in niet alleen gelegen. Sy wreten van geen voorzraad op te doen / van hoe- danigen soorte die ook zou mogen wesen ; wordende alles wat men van noden heeft / soo wel by den Bakker / als by den Bleishouwer / Bra- der / en andere / op goed credit gehaeld / zonder eens te onderzoeken wat en hoe veel dese luden geven / of watse daar vooz aenteekenen : en hier van daen is het / datse gemeenlyk zoo veel daer voozstellen / als ze zelber willen / terwijl het selve by na noit onderzocht / en noch veel minder tegengesproken word. Dikwils gebeurd het / dat'er vpsfigh Paarden in eene stal sijn / die hoy nog haver hebben / en van honger als vergaan : en wanneer den Heer is gaan slapen soo soude hy seker- lyk een quade nagt hebben / indien het gebeurde dat hem een slaute over quam : want in het gansche huis blijft nog azijn / noch water / nog houtskool / nog kaarse / nof iets dat men in soodanigen gelegen- heid van noden heeft / om dat de Diensboden de voozsigtigheid hebben van alles wel sijnties met sig te sjeven ; latende vooz den Huishoere de sozge om van alles's anderendaags nienwe probisie op te doen.

Fatsoene-
lyke lui-
den sullen

Geen beter beleid houdense ten opsigt van de Koopluden. Een man of vrouwe van aansien sou lieber sterben / als over een stuk Stoffe /

Kan-

Kanten / of Juwelen dingen; of zelfs het overschot van een stuk goud
weert na sig nemen: Maar sy laten dit aan den Koozman / booz de
moelte die hy heeft genomen / van haar / by boozbeeld / booz tien Pi-
stoletten te verkopen / dat dikwils geen byf waardig is. Gebeurd het
dan / datse letwes tot een rebelyken prijs krijgen / soo komt het daar
van daan / dat die gene die haar het selve verkoopt / soo veel getwiffen
heeft / dat hy sig bande swakheid / of om beter te seggen / van die soete
gewoonte / niet wil bedienen tot haar luider nadeel. Eindelyk om
dat sy beertien jaren credit hebben / sonder datse genoodsaakt sijn om
de betalinge te denken / soo vindense sig doozgaans / by slot van reeke-
ninge / met schulden overladen.

Dooztang is het heel wat seldsaams / dat sy van wegen haar schul-
den in een lang proces souden treden / of haer goederen by Decreet la-
ten brekopen. Sy executeren sig / om soo te spreken / selfs: sy laten haar
Crediteuren / by malkander komen / en geven die eenige van haar Lan-
derien over / om deselve booz sekeren tyd te bestieren / en'er het genot
van te trekken. Somwijlen staan sy alles af / en behouden een seker
jaar-geld booz haar leven / 't welk dan dooz niemand / die haar in 't
toekomende wat sou mogen bozgen / kan worden beslagen. Doo op
dat niemand daar dooz sou mogen bezogen worden / soo word het ver-
gelijk van soodanig een Heer / met syne Crediteuren / opentlijk booz
al de wereld aangeplakt.

Alle het papier dat in processen gebuikt word / is gestempeld / en
bald bygevolge dierder als het andere. Daar is een sekeren tyd / in
welke de processen verdeeld worden; en 't geen ik hier ter plaets als
iets bysonders aenmerke is / dat deselve tot Madzid wel opgesteld
of geïnstrueert worden / maer seldom uitgewesen. Sy sieken alle de
stukken van eene partye in een sak / die van de andere in een ander / en de
instructie van het proces in een derde. Als nu den tyd van de verdee-
linge der processen gekomen is / soo worden deselve aan verre afgelege-
ne Reghtbanken versonden / om daar over te konniffen: En men
schryft op een Register / werwaarts het proces versonden is / 't welk
seer geheim gehouden word. Als nu in dese plaets de sententie gespro-
ken is / soo senden de Regters aldare het proces weder na Madzid /
daar dan het vonnis aan partijen word bekend gemackt; sparende het
selve veel moeite kosten en sollicitatien / dingen die altijd / soo veel als
mogelijk / behoorden vermijdt te worden. Maar belangende de din-
gen die men tot Madzid selve te verrigten heeft / de soodanige vallen
ter contrarie altoos ongelooftijk lang / en dat van wegen de groote
baatsaekentheid / stroop- en bedziagerpen der Practiffns; 't zy dat men
deselve of booz het Hof / of booz de Stad heeft; inwaegen dat'er veel
eerlijke luiden booz dese roosvogels verdozen worden: synde dit mijn's
oozdeels / te meer te verwonderen / om dat / gelijk wy in onse booz-
gaande hebben aangemerkt / alle de Souvereine Hoben / en Opperste
Regtbanken / soo wel als den Koning selfs / alhier haar sitplaets hebben.

noit over
eenige
koopman-
schap din-
gen.

Nog over
schulden
met haar
Crediteu-
ren in pro-
ces treden.

Op hoeda-
nigen
wyse de
processen
in Spanjen
geinstru-
eert, en
uitgewe-
sen wor-
den.

Langda-
righeid
der pro-
cessen tot
Madrid.

En

Slorfige
opfigt der
Voogden,
over de
Welen in
Spanjen.

Notabel
voorbeeld
daar van in
de Kinde-
ren van
den Her-
tog van
Frias.

Reden, die
daar van
by haar
gegeven
worden.

Wraak-
fugten ja-
lousie, en
hovaar-
digheid, de
buitenspo-
rigste pas-
sien der
Spanjaar-
den.

Merk-
waardig
en droevig
voorbeeld,
tot bevc-
fingc van
de twee
eerfte.

En ander kenteeken van de slojdige huishoudinge der Spanjaarden / waar van wy soo eben gesproken hebben / is dit navolgende. Men le- hier soo weinig op den oirbaar / dat wanneer ouders komen te ster- ven / die weeskinderen / en te gelyk ook gerede penningen nalaten; het geld in een koffer wozd opgesloten / sonder dat men daar van eenigh boozdeel trekt. By boozbeeld / den Hertog van Frias / wiens We- duwe aan den Connestabel van Castilien hertrouwd was / had drie Dogters nagelaten / en sezhonderd duifend Rijksdaaldrz aan gere- de penningen. Men sloot die in drie koffers op / en fette de naam van een der selven op een van die koffers. De oudste vande drie had doen ter tijd maar seven jaren / en trouwde naderhand met den Prince de Ligne in de Nederlanden. De Voogden van dese Dogters bewaarden altijd de sleucels van de drie koffers / en wanneer de oudste quam te trou- wen / soo opendense alleen de hare / om gemelten Prince die penningen ter hand te stellen; latende de twee andere ondertussen gesloten / tot sig een diergelijke gelegenheid openbaarde. Indien men haar boozwerpt / wat schade sy hier dooz haar wesen toebzengen / booz diense dese pennin- gen soo vjngtelooz / en sonder interesse daar van te trekken / staan la- ten / en somtijds nog een langen reeks van jaren : soo is de antwoord gereed / of het niet beter is / de hoofsomme te bewaren sonder inte- resse daar van te trekken ; als die / op hoope van interesse / volkomen te verliesen. Tot meerder bevestiginge van dien seggense / dat men dik- wijs geloofs / die penningen wel te hebben uitgeset / daar bog de on- derbindinge somtijds leerd dat het seer qualijk is ; dat in allengalle een eenig Banquerot alles kan doen verliesen / en dat het bygevolge bet- ter is / niet met alle te winnen / als alles op soodanigen voet te wa- gen / en verloren te laten gaan : komende dit al mee van het crage hu- meur der Spanjaarden / en van haar al te groote boozsigtigheid.

Onder alle de passien der Spanjaarden / die de naam van bynten- spoorig verdienen / sijn de wraakfugt en de jalousie / mijn's bozdeels wel de booznaamste ; waar by men als eenderde hoofdgebzekt haar al te onverbzagelijke hobaardie wel vorgen mag : en alsoo wy in 't booz- gaande beloofd hadden / van ieder eenige skaalties te sullen toonen / so meen ik dat de navolgende genoeg sullen sijn / om my van dese belofte / en wat nogh meer daar toe sou mogen behooren / volkomen te ac- quiteren.

Droevig was het geval / 't welk ik H. Ed. tot een eerste boozbeeld ga- berhalen ; hoewel de veranderingen / die in het selve boozkomen / iets hebben dat seldsaam en verwonderenswaardigh is. Secker Dogter van aansen / genaamt Donna Clara , was verliefd op den Graaf van Castreillo / een seer verstandig en wel gemaakte Hobeling. Hy was / als bleek in haar goede gunst gekomen / sonder oit eenig booznemen daar toe gehad te hebben ; ook en wist hy in 't minste niet van die goe- de gedagten / die sy booz hem hadde / laat staan dat hy haar in deselve sou soeken te onderhouden. De Vader van dese Dame was dan og- feleren.

fekeren tijd van huis / maar sy en had daarom niet eens te grooter vryheid; om dat haar Broeder / Don Henriquez genaamt / aan wie de Vader haar bevolen had / gedurig agtinge op al haar doen gaf. Donna Clara dan geen gelegenheid vindende / van die gene te konnen spreken / dien sy lief hadde / en haar gedagten aan hem te openbaren / soo was dit booz haar een dubbelde smerte / om datse moest lyden sonder sig te konnen beklagen / of slegt haar ongemak te kennen te geben / aan die gene die het veroorzaakte. Eindelyk besloofse na veel overleggens / hem een blyef te schryven / en een middel uit te vinden / van hem die te doen hebben. Maar alsoo dit booz haar een saak van het uiterste gebolg was / soo twyffelde sy een langen tyd / wiese in soo swaartwichtigen geval tot haar confidante sou maken / tot datse eindelyk haar oog op een van haar Dienbinnen liet vallen / die haar tot allen tyden een grootte teederheid betoond hadde. Sy schreef dan / sonder sig langer te bedenken / een blyef aan den Graaf van Castrillo / die seer hert rahende was / en ging tot haar Dienbinne om die te versoeken / dat sy den selven aan desen Heer ter hand wilde stellen; wanneer se hem juist ter selber tijd digte by haar passeren sag. Dit gesigte verwekte by haar soodanige de begeerte diese had / van hem haar sentimenten te openbaren / datse op het selve moment de resolutie nam / van hem dien eisen blyef haardiglyk toe te werpen / sig gelatende als offe den selven van hem ontfangen had: en om het selve te beter schijn te geben / soo seidese overluid / en met een wesen dat vol gramschay scheen: *Mijn Heer / gellest te weten dat ik die gene niet en ben / aan welke men sich tot sulke oogmerken moet adresseren / gelijk de uwe sijn: Siet daar u Blyef / die ik niet eens sou willen opnemen. De Graaf had al te veel verstand / om niet aanstonds de gunstige intentie van dese schoone te bezijpen / en derhalven het papier met grootte sozgbuldigheid oprapende / gaf haar die kozt en bondige antwoord: Madame, gy sult u niet beklagen, dat ik van u advis niet profiteert hebbe. Hier op betrok hy sig aanstonds / om in vryheid dien Blyef te lesen / die hy wel wiste dat hem niet anders als groot vermaak kon toebren gen. Kozt om hy wierd dooz den selven onderrejt van de goede intentie van Donna Clara / en wat hem te doen stond / om haar te konnen sien. De Graaf bleef in geen eenig ding in bezyken / hy wierd smoozlyk op haar verliefd / en hy geloofde niet sonder reden / een van de gelukkigste Cavaliers van Spanjen te sijn. Ondertussen verwagtense beide met het uiterste verlangen de te ruggekomske van den Vader van Donna Clara / om hem haar Houwelijk booz te stellen; het welke na allen schijn den ouden Man niet anders als behaaglyk booz kon komen.*

Maar hoe grooten voorzautien dese twee gelieben ook gebuikten / om op den duur een ommegangh te bevestigen / waar in het gansche geluk van haar leven bestond / soo had nogtans de sozgbuldige vreesieder / ik meen de vzoeder van Donna Clara / dien handel / dooz sijn

al te gzoote naarsligheid / weeten te ontdekken. Desen wzedenaar dan sijn suster schuldigh agtende / gaat in de overmaat van sijn gramschap / sonder nogtans het minste daar van te toonen / of eenig gerugt te maken / op een sekeren nacht in de slaaphamer van dese ongelukkige Donna Clara / en deseibe in een diepen slaap bindende leggen / tegenstaande men wiste / dat hy den Nutuur van dese verfoepelijke daant was / soo sag men dog noit dat de Justitie daar eenig herbolg op deeten deele om dat hy selber al te gzootten credit had / ten deele om dat die ongelukkige geen ander vrienden had / als die met een de vrienden van den moozdenaar waren; die niet geraden bonden / de elende van haar familie / die reeds tot sulken hoogte gekomen was / daar door noch gzooter te maken.

Soo ras had desen boose wigbt dit grouwelstuk niet volbragt / of hy gelliet sich een uitstekend gzoot Debotaris te sijn. Hy verscheen niet meer in 't openbaar / hoorde de Misse binnen 's hujs / en sag seer weinig menschen; enkelijk uit vzeese dat den Graaf van Castrillo / die sijn woedende gramschap en mistroostigheid aan alle kanten had laten blijken / sig niet te eeniger tijd / wegens de dood van sijn geliefde Meesteresse / aan hem sou wzeeken. En inderdaad de Graaf nam met de uiterste zorgvuldigheid alle gelegentheden daar toe waar / tot dat hy / alle bedenkelijke middelen te vergeefs hebbende aangewend / eindelijk het nabolgende bond / waar door hy tot sijn oogmerk quam.

Hy verkleede sig als een Aguador, dat is / een waterdrager. Dit slag van luiden / 't welk H. Co. als in 't voor by gaan geliefd aan te merken / dzyben een Esel voor sig / beladen met verscheiden gzoote flessen met water / dat sy de gansche Stad doorbzengen. Haar kleed is een gzoove keel / voor de rest gaanse bloot beens / en hebben solen met touwen aan haar voeten gebonden. Onsen minnaar op die wijze verkleed sijnde / hield sig gansche dagen op by seker Fonteyne / regt voor het hujs van sijn bemilnde Clara / sijnde het selve waar in dien ontmenschten moozdenaar woonde. En vermits den Graaf sijn oogen gedurig op dat hujs hadde / soo sag hy op sekeren tijd een vande Densieren open staan / en met eenen dat sijn byand na het selve toequam / hebbende een spiegel in sijn hand / waar in hy sich beschouwde. Onsen Aguador / die sijn was / en geen gelegentheid wilde laten verloren gaan / wierp aansonds eenige kersteeenen na den selven / als of hy met hem scherpsen wilde / en sommige van die hem in het aangesigt hebbende geraakt / soo wiert hy wegens de insolentie van een man / die hy niet anders als voor een elendigen Waterdrager aansag / soo verstoort / dat hy door de hevigheid van sijn gramschap verrukt sijnde / alleen uit den hujs quam / om desen daar voor te kastijden. Maar soo ras en was hy niet op straat gekomen / of den Graaf sig hebbende bekend gemaekt / en den degen / welken hy tot dien einde verborogen had / getrokken / sel met een gelaat / bequaam om sijn gramschap uit te drukken;

ken: Verrader, gedenk om u leven te beschermen. Den schrik en de onberwagtheid van die geval bevingen Don Henriquez dierboegen/ dat hy niet in staat was iets anders te doen/ als lijfs genade van hem te verzoeken. Maar te vergeefs/ de misdraad kon niet anders gewroken worden/ als met die gene diese begaen had/ den hals te byeken. Dese daed van den Graef was soo veel te stout/ en hy sou de grootste moeite van de wereld gehad hebben/ van sig selfs te redden; om dat het geschiede aen de persoon/ en vooz het huis van een Heer van aansien/ die een groot getal dienfboden had; ten waar den Hertogh van Azeda/ just ter selver tijd/ met drie van sijn vrienden was vooz hy komen rijden/ wanneer alle het volk van Don Henriquez op den Graef aanquam vallen. Want dese Heeren/ een man in de uitterste berlegenheid siende/ tegen een meenigte die hem sekerlyk sou hebben aan kant geholpen/ sprongen uit haer Carosse/ en hielpen hem soo wel van passe/ dat hy gelegenheid vond/ haer woerde te ontkomen; hoewel men tot hier toe niet heeft konnen weten/ werwaerts hy sich geborgen heeft.

Dit was een saak die ten opsigt van den Graef eenigzins scheen te verschonen was/ gemerkt het schandelyke sale van Don Henriquez/ maar buiten dat moet men bekennen/ dat diergelyke attentaten hier te lande soo meenigvuldig sijn/ en om bekerhande reden gepleegd worden/ datse dooz de gewoonte als toegelaten sijn/ en men hy na geen quaad daar van te wagten heeft. By exempel/ iemand een oozvig aan een ander gegeven hebbende/ of met den hoed/ neusdoek/ of handschoen in het gesigt geslagen; of dat hy den selven op een ander maniere heeft geïnjureert/ hem noemende een Bronckaert/ of iets seggende 't welk de eere van sijn Vrouw is rakende; alle dese dingen segge ik worden hier niet anders/ als met den hals te byeken/ of doen byeken goed gemaakt. De reden diese van sodanigen bedryf geben/ sijn dese. Se seggen/ dat het een onrechtmatige saek sou sijn/ dat na sulken ongelijk van iemand ontfangen te hebben/ men sich in een twee gobejt/ en dat nog met gelyke wapenen/ met soo eenen soude begeben/ waer in soo wel den beledigden als den belediger sou konnen te kort schieten/ en soo doende niet alleen een doppeld ongelijk ontfangen/ maar ook van alle wzaek verfloken blijven; 't welk een dubbelde victorie vooz den belediger was. Dit gaat soo verre/ datse den haat diese tegens iemand hebben opgevat/ meer als twintig jaar konnen verbergen/ indiens geen voeger gelegenheid vinden/ van sig te wzeken. Gebeurd het datse ondertussen komen te sterben/ soo blijven de kinderen soo wel erfgenamen van haren haat/ als van haer goederen; ende allerevelligste raad vooz iemand/ die een ander heeft beledigd is/ sig vooz al sijn leven buiten 's Lands te begeben; van het welke dit nabolgende geval tot een exempel verstrekken kan. Zeker aansienlyk man had sekerd by-en-twintig jaren sig in de Westindien opgehouden/ ter oofsaak dat hy een ander beledigd had. Maar verstaan hebbende dat desen overleden was/ als ook sijn Soon

Nadere
aanmer-
kingen
over het
geleide
voorval.

Wat reden
de Span-
jaarden
van fooda-
nige be-
dryven
geven?

Wraak-
sugt gaat
van de ou-
ders op de
kinderen
over.
Het vei-
ligstemid-
del hier te-
gen is sig
al sijn le-

Die

ven buiten
het Land
te bege-
ven.

die hy de eenigste scheen te sijn / om wjaak te konnen nemen / soo gooz-
deelde hy sig nu volkomen velligh te sijn / en quam tot Madryd / ge-
bruikende nog daar en boven de voorzigtigheid van sijn naam te veran-
deren / om dies te minder bekend te sijn. Egter konden hem alle dese
voorzhoeden niet vellig stellen tegen de wjaaklust van den Soonsfoon
van den beledigden / dewelke / hoewel maar een jongeling van twaelf
jaren / hem kozt's na sijn komste den hals dee byziken.

Wiele tot
het vol-
voeren
van dier-
gelijke
actien ge-
bruiken?

Tot het volhzengen van diergelijke actien / latense gemeentlijk een
seker slag van menschen van Valencien komen / diese Bandoleros noe-
men ; sijnde de snodeste schelmen / die op aarden geboren sijn / en be-
quaam om vooz een stuk geld / de allerzoutweljkste moozderten te ple-
gen / die'er te bedenken sijn. Maar alsoo wy in 't voozgaande reeds
eenige zoutwelskukken van dese brooswigten beschzeben hebben / ook
getoond / hoedanigen moozd geweer sy daar toe gebruiken / soo sullen
wy H. Ed. met geen tweede verhaal daar van ophouden.

Yverlugt
der Span-
jaarden,
waar van
daan de-
selve sijn
oorsprong
heeft.

Nog is de jalousie / gelijk wy gesegd hebben / een pzedominerende
passie van dese natie ; hoewel men geloofs / het selve meer uit eersugt/
als wel uit liefde te sijn ; om dat geen Spanjaard gedogen kan / dat
hem een ander word voozgetrokken / en dat de geringste saak die haar
agtinge schijnt te benadelen / haar tot wanhoop hzengen kan. Maar
wat hier van sy / en wat dyse haar het meest sou mogen bewegen /
't is seker datse omtrent dit point seer hebig / en als met een barbaarse
woede sijn aangedaan. 't Is waar / de Vrouwen sijn hier opgesto-
ten / en mogen geen mans ter wereld sien / ondertussen weetense haar
gedagten seer wel dooz hzieben aan haar Galants bekend te maken / en
plaatsen tot haar by een komste aan te wijzen ; hoewel het gebaar /
ten opsigt van haar selven / van haar minnaar / en van die geene die
de commissie uittoerd / seer groot is : maar niet tegenstaande dit al-
les / soo weetense dooz geld / en dooz haar bequaamheid / haar oog-
merk te bereiken / en de allercherpsienste Argus oogen te bedziagen.

Is onge-
looflijk
groot en
brutal by
dese natie.

Egter
scheppen
de Vrouwen
van dien Land-
aard daar
een beha-
gen in, en
de reden
waarom.
Spaanse

En Spanjaard bekommerd sig weinig vooz het toekomstende / maar
de eenigste saak waar omtrent se niet indifferent sijn / is die waar van
wy tegenwoozdig spzeken / te weten de jalousie : wordende deselve by
desen Landjaard soo hoog gezeben / datse onmogelijk verder gaan
kan : want ook de blote suspicie by haar genoeg is / om sijn Vrouw of
Meestresse te poignarderden. De liefde van een Spanjaard is altijd ver-
geselschapt met eenige hebigheid / hoewel de Vrouwen van dat Land
daar zelfs een behagen in vinden. Ze seggen / datse niet en wilden
vooz al wat haar sou konnen ober komen / dat haar mans of minnaars
in dit stuk minder geboelig waren / als sy sijn ; want dat haar wan-
hoop sekerlijk een betwys van haar passie is. En om de waarheid
te seggen / de Vrouwen selve sijn in dit stuk niet gematigder als de
mannen / en weten soo wel als dese / alle middele in 't werk te stel-
len / om sig ober die gene te wzeken / die haar ontroutu gewozden / of
sonder oozsaak verlaten hebben : sijnde die met een de reden / dat dier-
gelijke

gelijke attachementen doorgaans een dzoevigen uitgang hebben. 't Is nog niet lange geleden / dat seker Dame van aansien / reden hebbende van sig over haar Minnaar te beklagen / gelegenheid vond hem in een huis te doen komen / in het welke sy de meester was. Dese / na datse hem honderd verwijtingen had gedaen / van dewelke hy sig niet anders als heel slegjes wist te berdedigen / om dat hy sig selven aen een gedeelte schuldig kende; soo presenteerde se hem met de eene hand een poignard / en met de andere een kop vergifte Chocolade / hem alleenlyk de heur gebende van welke van die beiden hy sig wilde bedienen. Onsen Minnaar siende dat hy overmand was / en dat'er geen ander partie vooz hem stond te kiesfen / gebruikte geen eenigh woozd om haar tot mededogen te verwelken / maar nam in koelen moede de kop met vergifte Chocolade / deselve uitdzinkende / dat'er niet een drop in overbleef. Sedonken hebbende / seide hy niet anders als dese woozden: 't Was beter geweest / Madame / dat gy wat meer suiker daer in had gedaen / want het vergif heeft het al te bitter gemaekt / onthoud dit tegen de naeste reise dat gy u daer weer van sult bedienen. Op na ter selver tyd wierd hy met hevige convulsien aengetast / want het vergif was seer sterck / en 't leed geen uur dat hy den geest gaf: hebbende dese Dame / die hem andersins seer lief hadde gehad / nog daer en boven de wezedheid / van hem gedurig by te blijven / en niet eer te verlaten / vooz dat hy in haar tegenwoozdigheid overleden was.

En ander geval / 't welk wat vermakelijker is als het voozgaende / en teffens de beziegerien / en stoutigheid der Spaense Ligtekopen ontdekt / was dit navolgende. Den Ambassadeur van Venetien / 't welk een seer gestepen Hobelling was / vooz eenigen tyd 't huis sijnde / wierd hem aengediend / dat'er een seker Dame was / die hem versogt te spzeken / dog dat dese soo wel bedekt was / dat mense niet kon kennen / maer datse vooz de rest twee Stalmeesters by sig had / en ander gebolgh na ppozitie. Den Ambassadeur haar in sijn audientie kamer hebbende doen komen / en sy sig met den Ambassadeur alleen bindende / ontdekte se sig / en scheen hem uit der maten schoon te sijn. Met eenen namse het woozd en seide; Mijn Heer, geloofst dat ik van een seer Doorlugtig huis ben, en mijn naam is Donna Clara de Gusman. Ik hebbe gepasseert, alles wat de welvoegentheid my scheen voor te schrijven, ter oorzaak van die passie die ik voor u hebbe: ik kome u het selve bekend maken, en seggen dat ik dese nagt hier sal blijven. Den Ambassadeur / die sijn wereld heel wel verstond / kon niet twijffelen / op het hooren van sulke onbeschaemde woozden / dat dit ren Ligtekoep en beziegster was / die den naem van dit vermaerd geslagt had aangenomen / om hem daar dooz in 't net te krijgen. Egter seide hy haar met veel beleefdheid / dat hy sig noit / als op dit moment ongelukkig hadde geagt / van sijn Republyke te dienen; dat hy wel wenschte geen Ambassadeur te sijn / om van het geluk dat sy hem aanbod te profiteren; maar dit nogtans soo sijnde / sagh hy tot sijn

Snode
streken
der Spaan-
se Ligte-
koyen.

leerwefen geen gelegenheid / om een persoon van sulken rangh tot fchynent te huisbesten / sonder sig moepelykheden op den hals te halen / en dat hy haar derhalven bad van te willen vertrekken. Soo ras en had onse Dame dese woorden niet gehoozd / of sy geliet sig als een dolle / en na datse den Ambassadeur met hunderd scheldwoorden en verwyttingen beladen had / soo trokfe een Stilet / en wilde hem daar mee te lybe. Den Ambassadeur verbedigde sig ligtelyk van dien toeleg / en riep een van syn Edeluiden / hem gelastende / bys of ses pistolen aan dese Djonw te geben : die daar mee in een oogenblik soo wel wierd te byden gesfeld / datse ter goedertroutwe beleed / een soodanige te sijn / waar voorden Ambassadeur haar had aengesien ; en dat het gene haar tot die dolligheid had doen komen / was dat dese gepyetendeerde Stalmeefters die haar beneden verwagten / haar Galants waren / die haar met stokslagen souden onthaald hebben / indienze niet had opgedaan : datse nog daar en boven alle de Equipage / die expres om dese eenige rol uit te spelen gehuurd was / uit haar eigen beurs had moeten betalen / en datse lieber had willen sterben / als soo veel verdrietigheden uit te staan. Den Ambassadeur vond dese bekentenis soo vermakelyk / dat hy haar nog tien andere pistolen dede geben / terwyl hy haar met dese woorden haar afscheid gaf : nademaal gy / seide hy al lacchenbe / met soo veel eerlyke luiden te deelen hebt / soo soude u part te klein vallen / neemt dit geld / en vertrekt van waar gy gekomen bent. Donna Clara so wel by den Ambassadeur van Venetien geslaagt sijnde / wilde die kunstje ter selver tijd by die van Frankryk in 't werck stellen ; maar het ongeluk wilde datse daar / op haar eerste empozement / soo qualyk onthaald wierd / dat het weinig schreelde / of sy en haar geselschap wierden met stokslagen de deure uitgeleid.

Predikation in o-
pentlijke
Hoerhuizen.
Heeren
van Madrid
tot
Granade
komende,
voor eer-
lijk ge-
houden.
Spaanse-
pokken
een alge-
meene
siekte on-
der do
Landaard.

Maar a propos van de Ligtekopen. In alle de opentlijke Hoerhuis-
sekh word in de goede week een predicatie gedaen / en dese tot bekeeringe
vermaand. Die sig geseggen laten / word een brandende sakkel in de
hand gegeven / en een Martien Beeld in den ommegang voozgedragen.
Wat meer is / de dese woorden na de gedane penitentie eerst in een Klo-
ster gebzagt / en naderhand na S. Lucar / en andere plaatsen berfon-
den / om aldaar ten houtwelyk besteed te worden : inborgen dat men
gesien herft / dat die gene / die by voozbeeld van Madzid tot Granade
quamen / daar weer vooz eerlyk gehouden wierden.

Ondertussen is het een deerlyke sake te sien / dat weinig luiden van
de eene of andere seze / selfs die van het gzoofs aensien niet uitgeson-
derd / in Spanjen gebonden worden / die niet met de bulle siekte / by ons
onder den naam van Spaanspokken bekend / besmet en sijn : Want
de kinderen ervense van de moeders / of volgen het van de minne moers :
en een jonge Dogter / al iste eerlyk / kan daar van verdage sijn / om
dat dit ongemak hier soo gemeen is / dat men nautwelykis weet wie dat
men van het selve bys sal kennen. En dit is ook met een de reden / dat
men soo weinig sozge draagd / om'er sig van te doen genesen ; ten deele
om

om dat men hier staat maakt / van aanstonds in het selve ongemak
weer te vallen / ten deele om dat het hier wegens de subtielheid en warm-
te van de lucht / op verre na soo schadelijk niet en is / nog ook met soo
beel swarte toeballen vergefelijkheid / als wel op andere plaatsen.
Men spreekt van dese siekte aan het Hof / en in de tegenwoordigheid
van den Koning / en onder Heeren en Dames van den eersten rangh/
niet anders als by ons van de koozts / of van een ander siekte: wo-
dende het selve niemand tot schande of nadeel toegerekend. Maar al-
soo men by na noit sonder vrese is / dat een Vrouw / hoe deugdzaam
sy zou mogen wesen / of zelfs het kind / daer aen haer deel hebben / soo
doed men hier noit op den arm / maar altoos op de voet laten: gaan-
de dit soo verre dat kinderen van drie weeken op die maniere gelaten
worden / en dat de Chirurgijns die buiten dat de gauffe niet en sijn / be-
swaerlijk iemand op den arm wecten te laten.

Maar behalven de voozgemelte reden / soo meene ik dat de meenig-
buldighid van dese quale hier te Lande daar van daan komt / dat
men nauwelijk een jongelingh van goeden huise / of een ander wiens
ouderen middelen hebben / siet / die niet op sijn twaalfde of dertiede-
jaac een Amancebade, of byslapende Meestresse heeft / soo seer is dese
Natie verslingert op het minnespel. Van dese Amancebades gevense
sig volkomen over / verlaten haar studien / en ontstelen haar ouders
al watse krijgen kunnen: synde nog het ergste van allen / datse heel
felden lange met dese schepsels hebben omgegaen / offse beginnen dese
quade gevolgen daer van gewaer te worden.

Hier uit is ligtelyk te begrypen / dat dit de eerste schatten sijn dese
haar Vrouwen met ten houwelyk byngen / en op wat maniere de-
selve hoozteset en vermeerderd worden. Daar en boven verlaet een
Spanjaerd / trouwende / of ongetrouwd sijnde / sijn Meestresse niet /
hoe vuil en hoe gebaarlijk sy ook sou mogen wesen. Soo dikwils als een
foodanige Meestresse sig doet laten / soo is haar Galant verplicht / haar
een nieuw kleeed met al sijn toe behoos te geven / en vermits sy nu soo
geweldig veel rokken dzagen / soo is dit sekerlijk geen kleine onkosten.
Den Marquis de Liche verstaan hebbende / dat sijn Meestresse sich
wilde doen laten / en niet konnende wagten tot dat den Kleermaker
het kleeed / 't welk by haar geven wilde / gemaakt hadde / sond haar
een ander / 't welk soo eben vooz Mevrouw de Marquisinne 't huis
gebragt / en uitstekende kostelyk was: ondertussen plag dien Heer ge-
durig te seggen / dat om de gelukkigste van alle menschen te sijn / men
een Meestresse hebben moest / die soo schoon als sijn huisvrouw
was.

Niet alleen dat een Spanjaerd uit de natuur jalours van sijn huis-
vrouw is / soo schynd soo wel de straffe die vooz het tegendeel gestatu-
eret is / als sijn eigen eer hem daar toe te verplichten. Want een man/
weetende dat sijn Vrouw met een ander boeleert / en haar daar over
niet straft; maar in tegendeel van haar word beschuldigd / dat sy dooz

Waarom-
'er so wei-
nig forge-
voor ge-
dragen
word?

Men
spreekt'er
van als van
een geme-
ne siekte,
en worden
niemand
tot schan-
de toege-
rekend.
Jongeliu-
gen van
rwaalf of
dertien ja-
ren, heb-
ben haar
Amance-
badas.

Diese ge-
trouwd
sijnde, nog
tans noit
verlaten.
Wat een
Galant
verplicht is
te doen,
so dikwils
sijn Mee-
stresse sig
doed la-
ten?

Voorbeeld
van den
Marquis
de Liche.
Straffe der
vrywillige
Hoorn-
beelten.

desen handel sig heeft zoeken te verrijken: soo worden soodanigen lache Hoozen op den hoed gestoken / een strop om den hals gehangen / en hy van sijn eigen Vrouw / maar dese van den beul gegefeld. Maar een man sijn Vrouw in overspel bebindende / magh deselve op staande voet dooden / sonder sig daar ober in het allerminste te bekommeren.

't Is een vzeemde saak / en die my dunkt dat in een Land / soo Catholijk als Spanjen pretendeert te sijn / niet behoofd toegeleden te worden / dat getrouwde mannen sulke openlyke Meestressen hebben / gelijk eben van ons is aangewesen. 't Is waar de wetten van het Land verbieden sulks / maar deselve worden berwaarloos / een ider volgt sijn eigen inclinatie / en niemant bekreund sig haar fouten aan te wijzen / veel minder te bestraffen. Dese Meestressen / gelijk wy gesegd hebben / worden Amancebadas genaamt / en behalven dat men die behoud / na dat men getrouwd is / soo worden ook de kinderen van deselve dikwils met de egte kinderen opgeboed / in 't oog en met kennis van de Moeder / dat is van de egte huisvrouw; die dit alles moet aansien en verdragen / sonder een woord daar tegen te kikken. Selfs is het iers bysonders dat Man en Vrouw met malkander oncenig sijn / en nog raarder dat se van malkander scheiden / het welke men hier by na noit siet gebeuren. Het eenige exempel dat my onder luden van aansien bekend is / is dat van de Princesse della Rocca / die niet by den Prinz haar Gemaal is / maar in een Klooster leeft.

Ook is het een vzeemde saak / dat een Dame / die een Cavalier bemind / en van hem bemind word / niet jalours is van soo een Amancebada. Ter contrarie siet sy haar aan als een tweede Vrouw / en geloofd niet dat haar het selve kan benadeelen / of dat se uit dien hoofde in enigen deele met haar kan bergeliken worden: tot soo verre dat een getrouwt man gemeenlyk sijn egte Vrouw / sijn Amancebada / en sijn Meestresse heeft: sijnde dese laatste doozgaans een persoon van aansien / die ebenwel by nacht / en met perijkel van het leven / moet worden besogt en opgetragt. Mijn's oorzdeels slagten de Spanjaarden hier in de dolende Ridders / en sijn als met een amouruse dolligheid beseten / als uit het volgende verhaal nog nader blyken sal.

Jonge luden / of andere die getrouwd sijn / maar die'er egter weinig wys opstellen; na dat se in de wandeling van het Prado sijn geweest / waar in sy somers / na dat den avond gevallen is / half naakt in haar Carossen sitten / nemen ter middernacht / of later t'huis gekomen sijnde / een versnaperinge / stijgen te paard / elk met een Lakkep agter op. De reden waarom se dit doen / is / dat sy deselve niet verliefen souden. Want in het duisterste van de nacht over straat rijdende / en somtijts opeen volle Courier gaande / als of'er een belegerde Stad te ontsetten was; wat middel was'er vooz een Lakkep / om zyn meester zoo haastig na te volgen / of selfs maar van een ander te onderkennen? Ook zijne in een gedurige vzeze / om niet van agteren te worden aangetaft: Invoegen dat den Lakkep / die zyn Meester in dit ge-

Kinderen van een by slapende Meestresse met egte Kinderen opgebracht.

Verschi
tuffen
Man en
Vrouw,
iets seld-
saams in
Spanjen.
Spanjaar-
den ge-
trouw sijn
de, hebben
gemeen-
lyk een
Egte
Vrouw,
een Aman-
cebada, en
een Mee-
stresse.
Spaanse
Nagt-
lweyers.

bal booz een schildwagt verfirekt / niet anders heeft te doen / als wel toe te sien / en sig in cas van nood tot tegenweer gereed te houden: hoe wel men / om de waarheid te seggen / niet al te vrel staat op dese Meesfeurs te maken heeft / om dat het grootste gedeelte liever het hazepad sou kiesen / en sijn Meester in de pekkel laten / als sig met het scheiden van dese questie te bemoeven.

Dese Cavalcade by nacht geschied ter eeren van de Dames / dat is / om de selve te zien en op te wagten / en men soude om geen heel Koningrijk op desen tijd in eenigen gebruke blijven. Sp spzeken tegen deselve dooz de tralien ; somtijds gaanse in den Hof / en als het de gelegenheid toelaat / in haar Slaapkamer. Haar passie is in dit geval soo groot / datse het grootste gebaar / 't welk iemand in de wereld ontmoren kan / niet alleen niet vzesen / maer selfs onder de oogen gaan : ja sp ontzien sig niet te komen ter plaats daer de man vanden huise te slapen leid : selfs hebbe ik gehoord / datse op die wijze gansche jaren met mal-kander omme gaan / sonder een wooyd te spzeeken / uit vrese van niet gehoord / nog bekend te worden. Nergens weet ik / dat men op die maniere de min heeft na gestaan ; te werten / met sulken algemeenen drift / en hebigheid / en die nog boven dien met sulken gebaar bergeselschap was. Maer sonder te spzeken van de moelten die sp aanwenden / van den yver die sp betoonen / van de teederheid die sp doen blijken / en van het gebaar / waer aen sp sig overgeben ; dooz dien noch man nog maag het minste quartier geben / soo moet men sig ober de getrouwigheid en secretesse van dese luiden ten hoogsten verwonderen. Moit siet men een Cavaller / die sig beroemd / eenig sateur van een Dame genoten te hebben. In tegendeel spzeken sp van haar Meestressen met soo veel achttinge en eerbiedigheid / als of het haar volstagen Souberainen waren. Van gelijken toonen de Dames niet de minste begeerte van een ander / als haer Minnaars / te willen behagen. Hier aen bestedense alle haer tijd en besigheid / en niet tegenstaende sp hem somtijds in eenige dagen niet sien konnen / zoo weetense hem dog op een ander manier te onderhouden / het zy met vzeiben te schryben / of dooz een vertrouwde Dziendinne met hem te spzeken / of selvet gansche dagen booz de tralien van haar vensters te staan / om hem te sien booz by komen. En om met een wooyd alles te seggen / men sou uit dese en deze diergelijken besluiten / dat de Liefde nergens anders als in Spanjen geboren / en desen Landdaard nergens anders toegemaakt was / als sig aan haar bevelen op te offeren.

Gedurende den tijd / dat de Cavaliers het aengename geselschap van haer Meestressen genieten / soo bewaren de Lakkhepen haar paarden / een weinig van de huisen in welke sp vertoeven : alwaer se zomtjids een ontmoetinge hebben / die niet seer aangenaam is. Want vermits de huisen geen bequame plaatsen hebben / om dat geene te bergen / waar van sich de natuur ontlasten moet / zoo is 'er geen gereeder middel als het selve van boven neer uit de vensters te werpen / waar dooz die ar-

Schromen geen ge-
vaar , hoe groot het sijn mag tot voldoe-
ninge van haar pas-
sien, en in-
triguen.

Spanjaar-
den seer
getrouw
in 't stnk
van liefde,
en geoo-
ten gunst-
bewyfin-
gen.

Slegte ont-
moetinge,
soo wel
voor de
geleide
Nagtswer-
verf, als
der selven
oppassers.

Vuilighe-
den tot
Madrid op
straat ge-
worpen.

me oppassers dan dikwils van het hoofd tot de voeten toe bestruifd wor-
den. Ja men siet / wat meer is / haar eigen meesters het selve tot
te beurte vallen / terwyl sy / in liefde opgetogen / sonder eenig gerugt te
maken / straat op straat neder kruisen. Gebeurd het dan dat hy op sode-
nigen wijze befeld word / eer dat hy nog ter deeg is uit sijn huis gegaan /
soo is hy verplicht aanstonds weerom te keeren / en sig volkomen van
kleederen te verschoonen / eer hy sijn reise verbazeren kan. En om de
waerheid te seggen / dit is een van de moepelgiste dingen / die men be-
denken kan; niet alleen ten opzigt van de booscheyden Dagt / wezbers /
die met t' huis te blijven het selve souden konnen vermyden; maar om
dat 'er de gansche Stad soo vuil en stinkende dooz word / dat men de
straten des morgens niet gebruiken kan. 'k Seg met boozdagt / des
morgens / om dat de lucht daar soo sterck en doozzvingende is / dat alle
die vuiligheden lange booz de middag geconsumeert sijn. Sels als
een paard / of ander gedierde komt te sterben / so laat men het op straat
leggen / al was het booz het Paleis van den Koning / sijnde het selve
des anderendaegs dooz de hette als tot stof gemaakt. En men heeft
my willen versekeren / dat Indien men tot Madrid niet in maniere boozsz
met dese vuiligheden te werke ging / men daar eerlange de pest sou heb-
ben / die om de gemelte reden daar noit gesien wort.

Doode
krengen
voor het
Koning-
lyk Paleis
gelaten.
Wat intri-
gues de
Galants
gebruiken
om by
haar Mee-
stresses te
komen?
Groote
getrou-
wigheiten
Secretesse
der Spaan-
se Dames,
in 't stuk
van liefde.
Van wat
middelen
sig de Da-
mes bedie-
uen, om
haar Ga-
lants te
vinden.
En op wat
wyfelyg

Maar om weer tot ons propoost te komen / soo zyn'er behalven de
booscheyden middelen / nog verscheiden andere / waar dooz de Ga-
lants gelegenheid vinden / om by haar Meestresses te komen. Alle
de Dames hier te Lande bezoeken malkander seer dikwils / en niets is 'er
booz haar gemakliker / als datze een Mantel nemen / waar mede se
sig bedekken en met een djaagzeetel dooz een agterheut inkomen / en sig
laten bzingen daarze wesen willen: Sijnde het selve nog zo veel te veils-
ger / om datse malkander volkomen getrouw zyn / en noit zodanigen
geheim souden openbaren / als was het datse de grootste vbandinnen
van de werel dwierden.

Somtyds gebeurd het dat een Dame van aansien / haar aangesigt
met een mantel diervoegen bedekt heeft / dat men niet anders als ter
nauwer nood een half oog van deselve sien kan / en booz de rest seer
eenboudig gekleed is / om dies te minder bekend te worden; gaande al
so ter plaats daar men malkander versproken heeft; sonder sig van een
djaagzeetel of iets anders te bedienen. Maar behalven dat dit gaan te
gen haar gewoonte is / so doen haar de gebaarden / en den satsoenelijken
stwier dese over sig heft / ook somtyds van een ander onderkennen.
Gebeurd het nu dat den een of anderen Cavalier sig op haar zyde voegd /
en met haar begint te praten / en datse niet weet op wat wijze sy van dit
moepelgike geselschap sal ontsagen worden / soo adresseert se sich aan
den eersten die haar tegen komt / en sonder sig verder bekend te ma-
ken / soo seidze tegen den selven: Mijn Heer / ik beswoere u dat gy soz-
ge djaagd / dat dese die my lastig vald / my niet berde en volge / alsoo
sijne nieuwsgierigheid aan mijne voornemens sou konnen hinderlyk
zyn.

sijn. Dit verzoek alleen is genoeg / om een Galant Spanjaard het selve in allen deele te doen gehoorzamen. Hy vzaagd die gene over wien men sig beklaegd / wat reden hy heeft / van een Dame tegens haeren wille te volgen ; hy vermaend hem van sijn booznemen af te staen / en haer niet meer te incommoderen. Indien den desen sich daer tegen seeld / en in sijn booznemen wil volharden / soo is'er geen ander middel / als dese questie met den degen te bereffenen / waer dooz het dan dikwils gebruid / dat den eenen den anderen dood steekt / sonder te wreten booz wie hy de saak heeft opgenomen. Ondertussen vervolgd de Dame haeren weg / tot datse ter plaetse komt daerse van haer Galant verwaght word / latende die twee begten na haer welgeballeen. Maer het aerdigste van allen is / dat dikwils de eigen man / of de broeder van dese Dame / die gene sijn / die deselve van desen nieuwsgerietgen vervolger berlossen / en alsoo selfs occasie geven / van sig in de armen van haeren Minnaer te konnen werpen.

Egter en moet men niet gedenken dat alle de Dames van het selve gedrag sijn / al is het datse wel seckerlyk alle van een amoreuse neiging sijn. Secker Mevrouw / die het selve met haar eigen ooren gehoord hadde / verhaalde my dit navolgende. Ze seide / datse ten huise van de Marquisinne van Alcannizas was geweest / 't welk een van de grootste en van de deugdzaamste Mevrouwens van het Spaanse Hof is. Dese / op het chapter van liefde komende / verklaarde rond uit tegen het heele geselschap / dat / indien een Cavalier slegts een halbe uur hoofd booz hoofd met haar gesproken had / sonder haar onder dien tijd alles te vergeten / wat men iemand betrogen kan / sp' soo een lewendig geboel daar van hebben sou / dat sp' hem met een poignard dooz steken sou / indien het anders in haar vermogen was. Maar soud gy hem dan ook alles toestaan ? vzaagde de Marquisinne de Liche / die niet minder schoon als jeugdig was. Dit is geen gebolg antwoorde de Marquisinne van Alcannizas ; in tegendeel heb ik dat vertrouwen van my seiven / dat ik hem niets van allen toe sou staan : maar ten minsten soude ik als dan geen reden hebben van hem iets te berwijten / of gramstorig toegens sijn flauwhertig gedrag te sijn / het welke ik nu niet anders als een berachtinge van mijn persoon aan kan sien. En van dese gedachten verzekere ik U Ed. dat de meesten sijn.

Van Archimedes verhaald men / dat hy gesegd sou hebben ; ver-schaft my een plaats daar ik staa , en ik sal de aarde bewegen : Maar van een Spanjaard kan men met meer waar-schynlykheid seggen ; maakt dat hy op dese of gene verlietd word , en sy sal maken dat hy ge-ruineert is. Een Minnaer heeft hier niet / 't welk zyn eigen is / alles wat hy heeft is booz zyn Meestresse. Men behoefd hem niet eens te vraghen na dingen die noodzakelyk zyn / maer de minste blyk die men hem toond / van dit of dat te willen hebben / is genoeg om u het zelve te doen erlangen / en dat op de allerplegtigste wyze van de wereld. Niets is'er te duur / zoo lange het booz geld te bekomen is. Selfs gaat het re-

ontstaan van die haar lastig vallen.

Spaanse Dames sijn alle van een amoreuse neiging, en de deugdelykste van allen sou het qualijk nemen, indien men haar van geen liefde sprak.

Spanjaarden hebben alles voor haar Meestressen ten besten.

spreekt /

spect / datse vooz de Vrouwelijke Sexe hebben soo verre / dat wannee een Heer / van hoedanigen aensien hy ook sou mogen wesen / een juweel / of selfs maar een Bies / aen een Dame geest / hy met sijn eenne linte op de aarde halt: ook doet hy van gelijken / wanneer hy iets uit hare hand ontfangd.

By wat gelegenheid sy haar eigen huis aan andere en selfs aan onbekende overgeven

Waar doorse dik wils selfs bedrogen worden. Aardig geval van een man, die op dese wyle van sijn eigen Vrouw betraapt wierd.

Indien het gebeurd / dat een man by toeval sijn Meesteresse ontmoet / verre van sijn huis / en alsoo geen gelegenheid heeft van haer daer in te brengen ; soo gaet hy onbeschroomd met haer in dat van een ander / 't sy dat hy den selven kend of niet. Hy bezoekt hem heel vriendelijk / van hem vooz een tyd lang sijn Kamer in te ruimen / alsoo hy een gelegenheid gebonden heeft van een Dame te onderhouden ; dewelke indien hys liet verloren gaan / in lange niet weer om sou komen. Maar is'er niet van noden / om de Meester van het Huis te doen vertrekken / en het zelbe vooz dien tyd aen dese twee gelieven ober te geven / en somtijds gebeurd het dat de eene dan dese beiden de eigen Huisvrouw van den dwaes is / die dese beleefdheid heeft.

Daar gebeurde iets aardigs ten dezen opzigte / waer van ik H. Ed. het volgende verslag ga doen. Seecker jonge Dame / die haar man uitstekende beminde / onderrege zynde hoe buitensporig den zelven in zyn ongeoorloofde minnerpen was / verkleede sich op een tyd / om niet bekend te sijn / en ging staen in een straat / waer dooz sy wiste dat hy dikwils passeerde / hem gelegenheid gevende van haer aen te spreken. Soo ras en had hy haer niet aengedaen / of sy begoft hem in de tweede persoon / dat is / dooz gy / of diergelijke aen te spreken ; 't welk hier te Lande een zecker teeken is / waer dooz men in zoodanigen gelegenheid / sijn sentimenten te kennen geest. Hy selde haer een partie vooz / die met een by haar wierd aangenomen / onder voozwaarde / dat hy de nieuwsgierigheid niet hebben sou / van haer te willen sien / of kennen. Hy gaf haer zyn woord / en brachtse by een van zyn goede vrienden / die de beleefdheid hadde / van haer luiden / in maniere voozschreiben plaers te maken. Wanneerse nu haer afscheid van malkander nemen souden / soo verzekerde hy haer / dat hy de gelukkigste van alle menschen was / en dat hy noit soo goeden sootuin had aangetroffen ; haer gevende met een een schoonen ring / en verzoekende / dat sy den selven tot sijn gedachtenis wilde bewaren. Ik sal hem seer wel bewaren / selde sy ; en hier soo dikwils weer komen als u wel gebalt ; want in allen gevalle is het soo goed dat ik u juwelen heb / als een ander. Natuurlyk had sy deze woorzen gesproken / of sy ondeckte haar aangesigt / en haar man siende dat hy zyn eigen vrouw vooz had / stond in de uiterste verlegenheid. Maar met eenen by sig in overleg nemende / dat terwyl sijn Vrouw deze gelegenheid had weeten te binden / om uit den huis te komen / sy hem in 't toekomende ook wel een ander part zou konnen spelen / die hem in grooter verlegenheid als dese brengen sou : soo had hy de voozsigtigheid van daar vooz sozge te dragen / stellende ten voozschreiben einde twee onde Desjes / of Quegna's /

By haar / die deselve nimmer mochten verlaten.

Dog diende ik **H. Ed.** te seggen / terwijl wy dog soo verre onder de Dames verward zijn / op wat maniere deselve malkander de bisiters geben. Men gaat hier niet / als op andere plaetsen / zijn Driendinnen na eigen welgeballen bezoeken; maar men moet wagten tot datse u het zelve laten bzaigen: want de Dame die bezoek verwachte / schryft des morgens een bzieffe / waar doozse u tegen den bestemden tyd doet nodigen. Men gaat daar na toe in zyn dzaagzeetel / die hier uitsteken- de groot en bzeed sijn. Men heeft vier dzagers / die malkander ver- pofen / en een Lakkey die den hoed van de boozste dzager heeft: want hoe guaden weer het ook soude mogen wesen / zoo past het hem niet / sijn hoed booz sijn Meestresse op te hebben. Een Carosse met vier Mullezels volgd / met kleine schreden / agter den dzaagzeetel; en in dezelve sijn gemeenlyk twee oude Stalmeefters / en vyf of ses Pagies. De Dames nemen noit iemand van haar Vrouwen / of oppafters / met sig: en als'er sig verscheide Dames by malkander vinden / die alle na een en deselve plaats gaan / soo gaanse dog elk bysonder in haer eigen dzaagstoel / sonder met malkander in haer Carosse te gaan. Men siet'er somtijds byftig diergelijke soo dzaagzeetels / als Carossen / ag- ter malkander / als in processie gaan. Wanneer men gekomen is ter plaats daer men verfocht is / soo bzingen de dzagers u tot in de anti- chambye: sijnde de trappen van het huis ten voorszcheben einde seer bzeed en laag gemaakt / om die met te meerder gemak te kunnen op- klimmen. Soo ras als men daar ter plaats gekomen is / send men alle Dienfboden en Carossen te rugge / haar een uur stellende tegen datse u weerom komen halen / sijnde gemeenlyk des abonds tuffen tien en elben / alsoo de Bisites hier verbaarlyk lang sijn. Booz de rest gaet het / ten opficht van het onthael / ten naesten by op deselve wyze / als wy hier voren gesegd hebben.

Geen man ter wereld mag in dit geselschap komen / en indien het ge- beurde / dat iemand van sijn Vrouw achterdogt hebbende / deselve hire quam zoeken / of na haar bzaigen / men soude hem niet eens verwaer- digen / van hem te hooren spziken / of op sijn bzaige ja of neen te seg- gen. En hier van daan komt het dat de Vrouwties sig van diergelij- ken gelegenheid zoo wel tot haren boozdeele weeten te bedienen: want alzoose malkander in dit stuk getrouwd zijn / en datze in haar hulfen achterdeuren hebben / waar dooz men in en ule kan gaen / sonder ge- sien te wozden; zoo gebe ik **H. Ed.** te bedenken / wat'er noch aen ont- bzeekt / om sulck een rolle wel uit te speelen. Met een woozd: de liefde is hier volmaaktelyk doozslepen / men spaerd'er geen morite noch ho- ften tot het volboen van sijn begerren / men versuimd geen oogenblik waer mee men boozdeel sou kunnen doen / en zoo ras als men malkan- der gesien en behaegd heeft / zoo ontbzyken'er geen middelen om mal- kander te genieten.

Niemand kan ontkennen / dat de Spaanse Natie van een genereu- **s**

Op wat wijze, en met hoe- danigen statie, de Dames malkan- der de visis te geven.

Geen man ter wereld mag in dit geselschap komen. Hoe aardig sig de Vrouwties van dese gelegen- heid weeten te be- dienen?

Aangebo- **sen**

groot en edelmoe- digheid der Span- jaarden, verandert in een wal gelijke hoogmoet en hovaar- digheid. Bevestigd met ver- scheiden voorbeel- den van voornam- luiden, als nament- lijk: Het eerste van den Constapel van Casti- lien.

sen imboest is / maar dit touthje word van de meeste soo verre getrok- ken / dat die aangeboden grootmoedigheid; dewelke indiens de palen van matigheid niet te buiten gaet / waarlijk een prijsenswaardige saek is; eer booz een walgelike hobaerdie / en verbelende hoogmoet / als booz een waren grootmoedigheid / of verhebenheid van gemoet / mag worden aengesien; sijnde dit gebrek hier te Lande soo algemeen / dat'er de elendigste Belaeer niet byn van is; en de buitensporigheid daer van soo groot / dat men luiden van den eersten rang dingen siet doen / die eer na het werk van een dolle man / als na wat anders schijnen te gelijkenen. De nabolgende boozbeelden / die aen het oorzdeel van H. Ed. obergebe / sullen ons de waarheid van dese saek genoeg ontdekt- ken; ten minsten meene ik / datse genoegsame blijken sullen geven / tot hoe verre dese Natie / booz andere die dus verre bekend syn / met desen eubel besmet is.

De Constapel van Castilien / is sonder tegenspreken / een van de rijkste Heeren van het Hof / ten opsigt van syn inkomsten en Lande- rien; maar om dat hy soo agtelooos is als alle de andere / die geen soz- ge booz haat goederen dragen / maar haat Rentmeesters daer mee na haar eigen welgeballen laten ommespyngen / zoo heeft hy doozgaens gebrek aan gerede penningen. De pensioenen die hy van den Koningh heeft / om dat hy Oeken van den Raad van Staten / Constapel van Castilien / en Gzoorbalkenier van Spanjen is / zyn zoo considerabel / dat hy al het andere daar mee sou konnen goed maken. Maar indien ik u eens seide / dat dese Heer zoo trots was / dat hy van dit alles niets en wilde trekken; wat ineent gy dat een wijs mensch daer van sou ge- denken? En nogtans verzeker ik u / dat'er niets waaragtiger is / al't geen ik H. Ed. tegenwoozdig verhael. Booz reden van dit syn ge- drag / segd hy; dat soo lange als een onderdaan heeft / om waer van te leven / hy syn Opperheer noit tot laste moet zyn; dat het genoug is / de eere te hebben van syn Souberain te dienen / zonder sich als een slaef / of iemand die de kost moet winnen / te laten betalen. Die is'er een die goed is / maar ik geloof dat H. Ed. met my sal bekennen / dat het nabolgende noch beter is.

Het twee- de van den Hertog van Arcos.

Den Hertog van Arcos / booz dezen Hertog van Avero genaamt / heeft een inbeeldinge die byn wat verder gaet als deze / en ook met eenen noch byn wat onversettelijker is. Hy pretendeert / dat den Koningh van Portugael dat Rijk op die van syn huis gensurpeert heeft / en hier om is het / dat soo dikwils als men van hem spreekt / hy den zelven niet anders als Hertog van Braganca noemt. Ondertussen heeft hy beertien duysend Rijkdaalders aan jaarlykse inkomsten in Portugaal / waer van hy niet met al trekt / om dat hy zig niet wil submitteren / nog den Koning erkennen / en hem de handen kussen. Den Koning van Portugael heeft hem boven dien doen seggen / dat hy hem quitschold van daer in eigen perzoon te komen / mits dat hy in syn plaets een van syn Soonen sond / heeft sy den eerstgeboren / of een ander / na sijn wel-

welgeballen; en dat hy hem dan niet alleen sijn jaerlykse inkomsten sou laten trekken / maer ook alle de achterstallen geven / die met verloop van jaren oneindige sommen bedragen. Maer den Hertog van Avero wil 'er niet eens van hooren spreken; vooz reden gevende / dat terwyl hy de Kroon van Portugaal verloren heeft / het schandelyk vooz hem sijn zoude / dat hy sig aen den Hurpateur van sijn Koningryk / vooz veertig duysend Rijkshaalders aan inkomsten / zou onderwerpen; dat grootte qualen oorzack waren / dat men de kleine niet geboelde; dat den Koning meer eere van hem sou trekken / indien hy hem erkende / als hy voozdeel van dese inkomsten; en dat den Koningh sich behoovde te schamen / een tytel aangenomen te hebben / die hem niet toe en quam.

Het voozbeeld dat ik vooz dit mael vooz het laatste betwaerd hebbe / 't welk daarom geensints vooz een van de minste moet gerekend worden / is dat van den Prins van Desillano. Dese heeft vooz duysend ponden aan Commissien op de Kamer van de Contractie tot Sebillen. Maar dit alles wil hy liever verliesen / als slegts de moeite te nemen van de noodige expeditien met sijn hand te tekenen: seggende dat het niet de genereusheid van een Cavalier / als hy is / niet ober een komt / sijn hand vooz zulk een geringe zaak te tekenen. Maar dese tagtig duysend ponden sijn het niet alleen / want hy heeft nog dertig duysend diergelyke aanjaerlykse inkomsten / en wanneer sijn Secretaris hem een expeditie van dese of gene Charge / van vier of vyf duysend ponden / aanbied om te tekenen / soo weigerd hy dat geduef / allegerende sijn qualiteit / en daer hy dese woorden voegde / esto es una ninneria, dat is een kleinigheid. Ondertussen valt 'er de Koning selver zoo bies niet van / om dese posten in plaets van den Prins waer te nemen / en 'er niet een de voozdeelen van te trekken / die desen dooz sijn ingebeelde grootshheid verwaarloofst heeft.

Ik sal hier ober geen nader reflexien maken / maar die / gelyk ik gesegd hebbe / aen het voozdeel van H. Ed. overgeven; terwyl ik / om het selve te beter te vestigen / tot luiden van lager rang overstappen en van gelijken eenige voozbeelden uit de dagelykse onderbindinge ontleend / bertonen / en die ik nochtans hope dat niet minder als de voozgaende sullen doozsteeken.

Wy waren op een zekeren tyd op de grootte plaets / daer men de Wis verkoopt / en zagen 'er een wyf dat eenige brokken Salm hadde / dese seide dat berg waren / en een gerugt maekte dat u hooren en sien verging / om de vooz by gaende te verplichten / datse haar dezelve afskopen souden. Ten laetsten komt 'er een Schoemaker vooz by / die ik vooz soo eenen niet gekend sou hebben / ten waer dese Vrouw hem met de naem van Sennor Capacero, dat is / Heer Schoemaker, had aengeropen. Hy vzaegde hoe veel 'er het pond van gold (want H. Ed. geliefd te weeten / dat alles / tot hout en houtskolen in cluis / hier niet het pond verkogt word) Wijn Heer seide het wyf / gy vzaagd na den prijs / en meend misschien datse goedkoop is / maar gy bedyegd u / met u welnemen / het pond kost niet minder als een Rijkshaelder: Den

En het derde van den Prins van Desillano.

Sijnde dit gebrek soo algemeen by dese natie, dat het vande meeste tot de minste overgaat. Als met verscheiden voortbeelden nader word bevestigd. Alles tot Madrid met het pond verkogt.

Schoemaker/bergzamd over haar twyffeling/antwoorde met een ge-
 laat vol stoomnis: 't is waar / ik hebbe u na den prijs gezoagd / maer
 indien ik gezoagd hadde datse beter koop was geweest / soude ik niet
 meer als een pond genomen hebben / maar nu ik hoore datse soo duur
 is / moet ik 'er drie hebben. De Vrouw gaf hem de Salm; en hy haar
 drie Rijkshaalders / en verholgens syn kleinen hoed (die ik daarom al-
 soo noeme / om dat de handwecksluiden deselve hier soo klein / alse de
 luiden van aansien groot hebben) in syn oogen / syn knebels opge-
 schoot / en de punt van syn verschikkelijken degen tot aan syn schou-
 deren verheben hebbende, sag hy ons met een trots en hoogmoedigh ge-
 laat aan / welweetende dat wy byzembelingen waren / en syn gesprek
 hadden aangehoord. De aardigheid van deze zaak beslaat / mijn's
 oordeels / hier in / dat zese Karel na alle apparence niet meer als drie
 Rijkshaalders in de wereld had / zijnde alles wat hy in een week kon
 winnen / en dat hy des anderendaegs met Vrouw en Kinder heeft moe-
 ten honger lyden. Maar zoodanig is den aard van dese Luiden. Men
 siet 'er selfs die de verwaandheid hebben / datze de voeten van een Ca-
 poen boven op haar mantel laten hangen / om anderen dies te ma-
 ken / dat sy'er een Capoen onder hebben / terwyl'er inderdaed niets
 anders agter schuuld.

Men siet'er geen Scheynwerker / geen Sadelmaker / of eenige an-
 dere luiden van neringe / die niet soo wel als de Koning / met Satijn en
 met Velours gekleed sijn / en haar grooten degen / haar poignard / en
 haar Guitare in haar twinkels hebben opgehangen. Sy werken soo
 weinig als het mogelijk is; want van naturen sijnze leuen ledig / en
 niet als de nood dwingt haar om te werken. In dese gelegenheid sienze
 Son nog Feesdagen aan / maar werken soo wel op dese als op an-
 dere; en gedaen hebbende gaanze om haar waren te verkopen. Is
 het een Schoemaker / en dat hy twee Leerjongens heeft / soo neemt
 hyse alle beide met sig / en geestze elk een Schoen te dzagen. Heeft hy
 'er drie / soo neemt hyse alle drie met zig / en 't en geschied niet als met
 groote moeite dat hy zig vernederd / om u deselve aan te passen. Wan-
 neer hy sijn dingen gedaen heeft / soo gaet hy met een deel andere leup-
 aards van sijn's gelijken / in de Sonne zitten / die men het Vuur van
 Spanjen noemd / daar dese rekels van saken van Staat / en van het
 interest der Princen / niet alleen een onheeroepelijk bonnis strijken /
 maar dikwils ook soodanigen verskil onder malkander krijgen / datse
 malkander kloppen dat'er de wol affluis / alsoo niemand van allen
 den anderen in kennis / en in gesag wijken wil. Soo heugd my dat
 een Goeman questie met een ander had gekregen / datse malkander
 wakker hadden asgeroef / ter oorzak dat den eenen staande hield / dat
 dan den grooten Heer geen goed Politig sou sijn / indien hy sijn broeder
 niet den hals dee breeken; en dat den anderen / die meer teederheid
 booz dien jongen Doxt scheen te hebben / het tegendeel van dien
 betweeten wou.

Spanjaar-
 den van
 naturen
 Leui.

Sonne is
 het vuur
 van Span-
 jen.

Tot de **Brcelaars** inclusief is men hier met hobaardie beseten / en als die u iets verfoeken / soo geschied het op een heerschende en gebiedende wyse. Indien gy haar iets welgerd te geven / soo moet het selve met beleefdheid geschieden / met byboeginge van dese of diergelyke woorden: Cavallero perdone usted, no tenga moneda, 't welk soo veel seggen wil / als Cavalier, vergeeft my, alsoo ik tegenwoordig geen geld by my heb. Want indien gyse met onbeleefdheid soud willen afwijzen / soo sullense u aanspouds te rede stellen / en met veel argumenten trachten te bewijzen / dat gy de gaben van God / die gy als een onrechtvaardige besit / niet waardig sijt / en sullen u geen ogenblik met byde laten. Maar soo ras als men haar met eenige beleefdheid aanspreekt / soo sullense sig gelaten volstaan te sijn / en vertrekken. Andere boozbeelden / die men dies aangaande ten grooten getale sou konnen by zyn gen / sullen wy met opzet booz by gaen / om dat wy nog andere saken in desen byzeste verhandelen hebben.

Van hoe grooten aangelegenheid de opvoedinge der kinderen is / behoort een ieder bekend te sijn / ondertussen is het een beklagenswaardige saak / te sien hoe ellendig ook zelfs de kinderen van de booznaemste luiden in Spanjen worden opgebracht. Sy studeren niet / ook draagt men weinig sozge om haar bequame Leermeesters te geven: maar soo ras als mense tot den degen geschikt heeft / 't welk het gemeene ambagt van haar allen is / soo bekommerd men sig in geenen deel / om haar het noodzakelyke latijn / of de Historien te leeren. Ten minsten moest men haar het nodige tot het voeren van den oozlog leeren / als sommigen deelen van de wijskunst / het behandelen van een paard / en diergelyke; maar ook hier in blyvensse booz een groot gedeelte ingebreke. Want jonge luiden die dese dingen behooren te leeren / passeren haar tyd in ledigheid / in wandelingen / en in haar hof by de Dames te maken: en niet tegenstaande dit alles / beelden sy sig in dat 'er geen menschen in de wereld soo geslepen en bequaem als sy luiden sijn. Sy agten **Mazid** het middelpunt van eer / van wetenschappen / en van vermaak te sijn; en dit is 't gene haar belet / in andere Landen / en aan andere Hoben / te gaan soeken / dat se t'huys niet vinden konnen.

Selden siet men dat een **Vader** sijn **Zoon** reifen laat / hy houd hem niet alleen by sig / maar laat hem leven na sijn eigen welgeballen / en sulke gewoontens aannemen als met sijn meeste sinnelykheid over een komen; dewelke men ligtelyk kan gedenken / dat geensints van de beste sijn. Op dese wyse verleid de een den anderen / en 't geen wel ernstelyk diende bestrast te worden / wordt dooz de boozbeelden van die gene / van welkers gesag sy dependeren / als goed geheurd / often minsten niet verbeterd. Voegd hier by / dat men de jonge luiden hier / om soo te spreken / als in de wiegh doed trouwen. Dus siet men een **Jongman** van zestien of seventien jaren / in een huys houden ter neer sietlen / met een **Maisyje** dat genoegsaem een kind is: en alsoo dese **Jongge-**

Verwaan-
de Bede-
laars, en
hoe men
die moet
handelen.

Elendige
opvoedinge
van de
jeugd in
Spanjen.

Spanjaard-
den laten
haar kin-
deren sel-
den, of by
na noit
reifen..

Laten de-
selve door-
gaans heel
jong trou-
wen.

Ongemakken, die uit Iodanige houwe-lyken voortkomen.

Inbeeldingen van de Iodanige, wanneer tot eenigen staat verheven worden.

Slordig gedrag, en sorgeloosheid, wanneer tot beter staat gekomen zijn.

geeling aan de eene syde geen onderbindinge ter wereld heeft / en aande andere tegenwoozdig sijn volkomen Meester geworden is: Zoo is het dat hy daar dooz gemeenlyk tot nog grooter buitensporigheben uit spart / of op sijn beste genomen / sijn leven / als een man van sagtiglyc jaren / in 't hochje van den haard doozbrjengd / tot dat hy 't eeniger tyd / om dat hy van een illustre familie is / tot het bestier van dese of gene Provincie gerorpen word / die dan den last van sijn onkunde / en t'elkens van sijn behoefteghheid berdzagen moet: sijnde nog het ergste van allen / dat soo een sig laat booz staan / de grootste man van de wereld te sijn / dat men alles aan sijn verdiensten schuldig is / en dat hy / als een tweeden Atlas / bequaam is om den last van de gansche wereld te dzagen. Sijn huysbzout / die nog minder oozdeel en onderbindinge heeft / sig tot sulken toppunt van eer en aansien verheben siende / weet sig niet meer te matigen / haar eenige verdienste stellende in een grootheid die onberdzaglyk is. En egter siet men / gelyk wy reeds gesegd hebben / en de dagelykse onderbindinge bekragtigd / dat gansche Landen en Koningryken / aan de onkunde / aan de begeerlykheid / en aan de Capryces van dese twee elendige schepsels onderwozpen worden.

Wanneer dese Luiden / na 't verloop van vyf jaren / met schatten overladen uit haar Gouvernementen t'huys komen / werwaarts sy doozgaans heel behoeftegh gegaan sijn: soo leggen sy deselve niet aan om Landen die daar booz te kopen / of die op interesse te setten: Maar houden die bestoten in haar koffers / en maken'er van den hogenboom af goede eier van / soo lang'er ietwos ober is. 't Is ligt te begrypen / dat op die wyse sels de allergrootste schatten ten laatsten niet konnen toereiken; maar behalven dat sy het beneden haar fatsoen agten / om als koopluiden boozdeel met haar geld te doen / soo bekommerense sig weinig booz het toekomende; altijd hopende op het een of ander Dicetopschap / Gouvernement / of andere bedieningen / waar dooz haar saken als in een oogenblik konnen hersteld worden / al was het datse tot het grootste verval gekomen waren. En waarlyk den Koning van Spanje heeft soo veel gelegenheit / als eenig Potentaat in de wereld / om meenigte van sijn onderdanen wel te doen / en met eere en rykdom te overladen. Maar dit en belet niet / waaromme men geen beter huys sou houden / en soo veel sozge dzagen om het verkrege / 't welk seker is / te bewaren / als het verhoopte / dat onseker is / te ver krengen / ingevolge van desen regel:

Non minor est Virtus, quam quare parta tueri.

Lof der Spaanische Natie, en oprellinge van haar

Maar laat ons aan de andere zyde den Keiser geven wat des Keisers is / en van gelijken ophalen het gene men tot lof vanden Spaanschen Landdaard seggen kan. Men moet dan booz af bekennen / dat wanneer ten Spanjaard soo geluktyg van den Hemel is aangesien / dat hy een goede opvoedinge gehad / de wereld gesien / en gereist heeft: soo